Sài Gòn
Năm xưa

VƯƠNG HỒNG SẾN
(Biên soạn)

NHÀ XUẤT BẢN TỔNG HỢP

MỤC LỤC

Trang

ĐỀ TẶNG

TỰA

PHẦN THỨ I 11

Nhắc lại cuộc mở mang bờ cõi vĩ đại của dân Việt 11

Nối dõi tổ tiên, trong cuộc mở mang bờ cõi vĩ đại 11

1) Cõi Nam từ năm 1658 đến năm 1753 14

2) Từ năm 1753 đến năm 1780 hoàn thành cuộc mở mang bờ cõi 23

PHẦN THỨ II 30

Thử tìm hiểu bởi đâu mà có danh từ "Sài Gòn" 30

Về danh từ "Sài Gòn" 30

1) Trước hết, từ giống người Phù Nam 32

2) Nối chân Phù Nam trên vùng Thủy Chân Lạp là người Cam Bốt 34

3) Theo dấu người Tàu, năm 1680 đến miền Nam, năm 1778 lập Đề Ngạn 38

4) Trở lại dấu vết tổ tiên Việt 47

PHẦN THỨ III

1) Sài Gòn dưới thời Nguyễn Ánh (1774 - 1820) 50

Địa thế Sài Gòn 70

Thử nhắc lại vài nết ăn thói ở thời Quan Lớn Thượng 72

2) Sài Gòn dưới trào Minh Mạng (1820 - 1840) 76

PHẦN THỨ IV 78

Trở lại vấn đề tìm hiểu thêm về vị trí Sài Gòn

1) Chỗ nào là "Cổ Sài Gòn" thành lũy mà người Cam Bốt gọi là Prei Nokor 79

2) Sài Gòn, nơi tụ tập buôn bán của người Tàu tạo lập từ năm 1778 (Đề Ngạn) 83

3) Sài Gòn của Việt 87

Các cơ quan xưa trong thành Sài Gòn

Dạo xem phường phố, làng xóm.

Dinh thự, công sở, kinh rạch

a) Từ cột cờ Thủ Ngữ... 97

b) Từ lộ mé sông vào Chợ Lớn. 114

c) Bên kia Rạch Bến Nghé. 122

d) Cầu và kinh rạch vùng Chợ Lớn. 123

e) Nhà, xóm trong Chợ Lớn. 132

f) Con đường Sài Gòn vô Chợ Lớn, tục danh Đường Trên (Route Haute) 135

g) Nay xin trở lại đường Thuận Kiều. 140

h) Cầu Đường, Cầu Khâm Sai, Chùa Cây Mai. 147

i) Trở về Chợ Quán. 154

j) Gần dinh Độc Lập. 163

k) Qua bên Thị Nghè. 164

l) Đường Cao Thắng. 165

PHẦN THỨ V

Cổ tích chung quanh Sài Gòn, Chợ Lớn 167

Chùa chiền. 176

Sự phát triển của Thiên Chúa giáo trong Nam, (địa phận Sài Gòn) 206

Các đình thờ thần 216

SÀI GÒN

CHỢ LỚN

PHẦN THỨ VI 218

- Nhân vật bản xứ hồi Tây mới qua 218

- Các thầy ký lục, lính tập, mã tà, các me Tây.

- Các quan chức, văn nhơn, ký giả, chủ sòng, các loại anh chị bự...

PHẦN THỨ VII 260

Nhơn vật Hoa kiều hồi Tây mới qua 260

Chú Hỏa 260

Chú Hỷ, Nam Long, Nam Hải, Di Sanh Long, Nhị Thiên Đường v.v... 262

Quách Đàm 263

PHẦN THỨ VIII 269

Tây đến rồi Tây lại đi (1859 - 1946) 269

Aubaret, Sylvestre, Philastre, v.v... 269

Tờ báo "l'Opinion" ký giả J. Delpit 270

Ganesso 271

Hãng tàu "Messareries Fluviales" 273

Vấn đề nước uống trong thành phố Sài Gòn 274

Vấn đề cờ bạc 274

Jean Duclos, Mézin, Gressier, Vidal 275

Câu lạc bộ thể thao "Cerele Sportif" 275

Chiếc xe đạp 276

Fernand Lafon và tên Chà Và bán sữa mua đất châu thành 277

Xe kiếng "voiture malabare" và xe tự động "auto" 278

Câu hát hò thuở trước 279

KẾT LUẬN 282

Bảng kê khai các họa đồ Sài Gòn và Chợ Lớn của ông Pincau 285

Tài liệu tham khảo 290

PHẦN PHỤ LỤC 294

Cảm tưởng về quyển *Sài Gòn năm xưa*
(của Thu Giang Nguyễn Duy Cần, báo Tự Do ngày 7-4-1961)

Trích báo Mai số 20 ngày 25-4-1961, bài của Hoàng Minh Tuynh

Trích của Nguyễn Hiến Lê đăng trong báo Mai số 20 ngày 25-4-1961

Trích tập san "Văn Hóa Á Châu" số 4 tháng 4-1961 - Đọc *Sài Gòn năm xưa* của Vương Hồng Sển

MỤC LỤC

MỤC LỤC CÁC TRANH, ẢNH ĐỊA ĐỒ

Mục lục các tranh, ảnh, địa đồ

I. Ba dĩa xưa nhắc tích "Gia Long tẩu quốc"

II. Cửa thành Minh Mạng 1836 (phỏng họa)

III. Bản đồ ghi rõ vị trí hai thành 1790 và 1836

IV. Hình đồng bưng thếp dầu, đào tại nền SAMIPIC cũ

V. Phật đồng Cổ Cao Miên đào tại nền SAMIPIC cũ

VI. Địa hình tỉnh Gia Định, ông Trần Văn Học vẽ năm 1815, có
chỉ rõ thành cổ, Hiền Trung Từ, xóm Cầu Kho.

VII. Bản đồ xóm Chợ Quán.

VIII. Chùa Ngọc Hoàng, đường Phạm Đăng Hưng (Đất Hộ).

IX. Mộ xưa bằng vôi và ô dước, bị cải táng (x. hình sòi và lối kiến trúc kiên cố và mỹ thuật).

X. Dinh gỗ đời Đề đốc Thủy sư Bonard
(họa lại theo Illustration, số báo ngày 4-7-1863).
(Xưa dựng trong vòng rào trường Taberd, góc Nguyễn Du và
Hai Bà Trưng. Đặt làm tại Tân Gia Ba).

Xbis Một ngôi nhà kiên cố ở bến sông

XI. Quán giải khát góc Catinat và d'Ormay cũ, danh gọi "Café Lyonnais", sau đổi gọi "Café Tortoni". Dọn trong nhà xưa kiểu Việt, chung quanh còn thấy cau dừa tươi tốt mát mẻ.

XII. Tháp dẫn nước gọi "Château d'eau"
(xây năm 1978 tại Công trường Chiến sĩ)

Ảnh số XIII. Quảng Đông Nhai. Quang cảnh náo nhiệt ngày lễ "Cung chúc Dân Vạn tuế".

Ảnh số XIV. Đường Tự Do, trước nhà hàng Pháp "Continental" mấy năm về trước.

Ảnh số XV. Quang cảnh Chợ Mới Sài Gòn (Chợ Bến Thành), trước năm 1945, trong ảnh còn thấy chiếc xe kiếng, chiếc xe kéo, v.v...

(Ảnh số XIII, XIV và XV trích trong Album Nadal)

Ảnh số XVI. Một di vật không còn thấy nữa; chiếc xe kiếng một ngựa lớp trước 1945.

Ảnh số XVII. Quang cảnh ngày 7 tháng 10 năm 1877, khi đức Cha Colombert đặt viên đá đầu tiên xây Vương Cung Thánh Đường Sài Gòn (Nhà Thờ Lớn).